

İBRAHİM BİZEBÂN'IN SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN MURAKKA'I ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION ON İBRAHİM BİZEBÂN'S MURAKKA'I SÜLEYMANİYE LIBRARY

Yeşim Aksoy Şaştım^{*}, Bilal Sezer^{**}

Öz

İslam sanatları bakımından önemli yere sahip olan hat, tezhip ve cilt gibi sanatların nadide örneklerini el yazmalarında ve murakka'lar da görmek mümkündür. Murakka'lar, tezhip, cilt ve hat sanatının en fazla uygulandığı alanlar olmuştur. Günümüzde kütüphane, müze ve özel koleksiyonlarda hat ve tezyinat özellikleri bakımından oldukça zengin ve iyi muhafaza edilmiş murakka'lar bulunmaktadır. Bu kütüphanelerden biri de Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesidir. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesinin Hamidiye Bölümünde yer alan 29 envanter numaralı murakkâ'nın hattatı İbrâhim Bîzebândır. Murakka' 1143 (1730-31) tarihinde sülüs-nesih hat türleri ile yazılmıştır. Murakkâ'da çeşitli hadislerin yazılı bulunduğu 8 adet kıt'a yer almaktadır. XVIII. yüzyıl tarihli olan eser tezyîni unsurlar bakımından klâsik dönem etkilerini yansıtmaktadır. İncelenen eser hat ve tezhip sanatı bakımından ele alınarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Süleymaniye Kütüphanesi, İbrahim Bîzebân, Murakka', Hat, Tezhip.

Abstract

It is possible to see rare examples of arts such as illumination, calligraphy and binding, which have an important place in terms of Islamic arts, in manuscripts and muraqqa's. Muraqqa's are the areas where illumination, binding and calligraphy are mostly applied. Today, there are well-preserved muraqqa's in libraries, museums and private collections in terms of calligraphy and decoration. One of these libraries is the Süleymaniye Manuscripts Library. The calligrapher of muraqqa' with inventory number 29 in the Hamidiye Section of the Süleymaniye Manuscripts Library is İbrâhim Bîzebân. The muraqqa' was written with sülüs-nesih calligraphy in 1143 (1730-31). There are 8 kıt'a in which various hadiths are written in the muraqqa'. The artwork, which is dated to the 18th century, reflects the effects of the classical period in terms of ornament elements. The examined work was presented to the art community by considering it in terms of calligraphy and illumination art.

Keywords: Süleymaniye Library, İbrahim Bîzebân, Muraqqa', Islamic Calligraphy, Illumination.

Araştırma Makalesi // Başvuru tarihi: 14.09.2022 - Kabul tarihi: 08.12.2022.

^{*}Öğr.Gör.Dr., Uşak Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, yesimaksoy52@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5277-8012>.

^{**} Prof.Dr., Uşak Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, bilal.sezer@usak.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1580-4709>.

1. Giriş

XVII. yüzyıl Osmanlı sanat ve kültürünün zirveye ulaştığı bir dönemdir. Özellikle XVII. yüzyılın ikinci yarısında Hafız Osman Efendi (ö. 1698) ikinci bir Türk yazı ekolü meydana getirmiştir. Bu akım XVIII. yüzyılda daha da parlayarak devam etmiştir. Hafız Osman İslam yazısını estetik bakımından en olgun biçimini kazandırmıştır. Bu vâdide birçok meşhur hattat yetişmiştir. Bunlardan bazıları Yedikuleli Seyyid Abdullah, İsmail Zühdi, Eğrikapılı Mehmet Rasim Efendi, Suyolcuzâde Mehmet Necip Efendi ve Şekerzâde Mehmet Efendiler sayılabilir. Bunun yanı sıra Hafız Osman Efendi'nin ortaya koyduğu bu sanat akımına dâhil olmadan sanat yaşamlarını devam ettiren hattatlar da vardır. Bunlardan birisi de Şeyh Hamdullah yolunda yazmaya devam eden ve güzel eserler meydana getiren İbrahim Bîzebân (ö.1741)'dir.

Murakka'lar İslam sanatlarının bünyesinde barındırdığı hat, tezhip, minyatür gibi sanatların, tasarım, desen ve renk bakımından zarif bir işçilik ve zevkle işlenmiş en zengin örnekleridir. Murakka' kelimesi Arapça'da "yamalı" anlamına gelmektedir (Derman, 2020:205). Hüsn-î hat ile yazılmış, kıt'a adı verilen yazı örneklerinin bir mukavva üzerine yapıştırılması ile oluşan mecmualara Murakka' adı verilir (Devellioğlu, 1993:684). Kıt'alar murakka'ların parçalara ayrılması sonucunda meydana gelmiştir (Derman, 1995:506). Murakka'ları oluşturan kıt'alar, tahta üzerine gerilerek hazırlanmış bir mukavvaya yapıştırılıp aynı ölçülerde kesilerek sırt sırta gelecek şekilde ince bir deri veya kumaşla birbirine tutturulur. Birbirine tutturulan ikili kıt'a yine kumaş ya da deri bir şerit ile sırtından başka ikili kıt'aya bağlanarak bütün kıtalar bir araya getirilir. Bu murakka'lar "düz murakka', kitap murakka'" ismiyle bilinmektedir. Sırt sırta gelen kıt'alar yalnız boğaz kısmından birbirine bağlanıp ve bu işlem bütün kıtalara uygulanır ise aynı anda tüm kıt'aları görmek mümkün olur. Bu murakka'lar zikzaklı olarak katlanabilir. Sadece ilk kıtadan kabına bağlanabilen bu türe "körüklü murakka'" adı verilmektedir (Derman, 2020:205). Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan İbrahim Bîzebân'a ait murakka' düz murakka' şeklinde yapılmıştır.

2. İbrahim Bîzebân

Hat kaynaklarında hakkında fazla bilgi bulunmayan İbrahim Bîzebân Girit'in Hanya şehrinden olup, babası Hacı Hasan Efendi'dir. Doğum tarihi belli değildir. Dilsiz olduğu için

“Bîzebân” lakabı ile anılmıştır. Hat sanatındaki kabiliyeti görülerek padişah III. Ahmed zamanında Enderûn-ı Hümâyûn’a alındı ve burada iyi bir eğitimden geçti. Sülûs ve nesih yazılarını gençliğinde, Seyyid Mehmed Nûri-i Mısırî’den öğrenerek icâzet aldı. Hocasının “Mısırî” nisbesinden Mısırlı olduğu, İstanbul’a daha sonra geldiği tahmin edilmektedir. Hattatın “Ağa” unvanından, bir süre saray hizmetinde bulunduğu anlaşılmaktadır. İbrahim Bîzebân oturduğu Çapa’da Dilsizçeşmesi mahallesinde 1154/1741 tarihinde vefat etti. Ölümüne “Olup püfkerde şem’-i rûhu oldu Bîzebânım lâ” mısraıyla tarih düşürülmüştür. (Tuhfe, 1928:51; Serin, 2019:291; Derman, 2017:302).

İbrahim Bîzebân Şeyh Hamdullah ekolünün önemli üstatları arasında sayılmaktadır. Hattat, Şeyh Hamdullah’ın aklam-ı sittede açtığı yolda üstün başarı göstermiş, ekolün hususiyetlerini yazılarına başarıyla yansıtmıştır. Eski üstatların yazılarını taklîdde muvaffakiyet sahibi olan İbrahim Bîzebân özellikle nesih yazıda kuvvetli bir ele sahip olup, yazısı gayet zarif ve işlektir.

Necmettin Okyay, Mustafa el-Kütâhî ile İbrahim Bîzebân’ın hat şivelerinin birbirine müşâbih olduğu tespitinde bulunmuştur (Derman, 2017:302).

İbrahim Bîzebân’ın Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphânesi’nde, Dâru’l- Kütübi’l-Mısıryye’de, Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu’nda, Süleymaniye Kütüphânesi’nde ve özel koleksiyonlarda eserleri bulunmaktadır (Serin, 2000:303).

3. Hamidiye Bölümü 29 Envanter Numaralı Murakka’ın Değerlendirilmesi

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesinin Hamidiye Bölümünde yer alan 29 envanter umaralı murakka’ın hattatı İbrâhim Bîzebândır.

Görsel 1. Murakka'ın cildi ve Sultan I. Abdülhamid Han Mührü (Süleymaniye Kütüphanesi)

Murakka' 1143 (1730-31) tarihinde sülüs-nesih hat türleri ile yazılmıştır. Murakka'da çeşitli hadislerin yazılı bulunduğu 8 (sekiz) adet kıt'a bulunmaktadır. Ebatları 26,5 x 17,5 cm - 18,5 x 10 cm ölçülerindedir.

Murakka' kırmızı kahverengi deri ciltlidir. Cildin ortası geometrik formda ve kafes şeklinde altın ile tezyîn edilmiş, klâsik ciltte bulunan şemse örneklerinden farklıdır. Klasik ciltte bulunan köşebentler bu ciltte bulunmamaktadır. Baklava dilimi formundaki tezyînatın alt ve üst uçlardan dikey cetvel çekilmiş içleri "+,-" ile doldurulmuştur. Üste cetvelin bittiği yerde birleşen, dandanlarla sınırlandırılan alanda "*Ketebehü Bîzebân İbrahim Hazîne-i Hümâyun, numara 29, kıta 8*" ifadesi bulunmaktadır (Erce, 2012:75). Ciltte yekşah¹ zencerek bulunmaktadır. Murakka' üzerinde Sultan I. Abdülhamit Han'ın mührü bulunmaktadır. Mühürde A'râf sûresinin 43. ayeti yer almaktadır (Görsel 1).

¹ Daha detaylı bir okuma için bkz. Arıtan. A. S. (1993) "Ciltçilik", TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul: TDV Yayınları, Cilt 7, s.551-557.

Görsel 2. Murakka'ın I. kıt'ası (Süleymaniye Kütüphanesi)

I. Kıt'a: Sülüs-nesih kıt'a ahârlı kâğıt üzerine bir satır sülüs, dört satır nesih hattı ile yazılmıştır. Sülüs hattın etrafında bulunan boşlukta beyne's sûtûr, satır arası tezhibi, yapılmıştır (Ayverdi, 2008:358). Altın dendanlar ile yazı ve bezeme alanı birbirinden ayrılır. Rûmî, hatâyî grubu motifler ve yaprak motifleri ile helezonlar oluşturacak şekilde serbest formda tasarlanmıştır. Motiflerde altın dışında mavi, sülyen, siyah, pembe ve beyaz renkler kullanılmıştır. Pafta ayrımları rûmî motifleri ile yapılmıştır. Altın ve lacivert zemin de kullanılan renklerdir. Ayırma ve sencide rumiler altın olup sülyen ile gölgelidir. Hurde rumilerin ise zemini altın olup siyah ile renklendirilmiştir. Altın zeminli yapraklar üzerine iğne perdahı² bulunmaktadır. Motifler üzerine kademe atılarak tezyînâta canlılık kazandırılmıştır.

Nesih satır araları pençhane duraklı olup üç farklı penç motifi kullanılmıştır. Duraklarda altın dışında yavruağzı, pembe ve mavi renkler kullanılmış aynı renklerin koyu tonlarıyla motiflere kademe atılarak tezyînata canlılık kazandırılmıştır. Kıt'ada bezeme ve yazı alanı cetvelle ayrılmış, nesih yazınının iki yanına koltuk tezhibi yapılmak üzere sınırlar belirlenmiş fakat koltuk tezhibi bulunmamaktadır. Sol koltuk içerisinde Sultan I. Abdülhamid'in mührü yer almakta, sağ koltuk ise boştur. Kıt'anın tamamını çevreleyen cetvelin bordür kısmı yavruağzı renk ile boyanmış

² Daha detaylı bir okuma için bkz. Yılmaz A.(2004). *Türk Kitap Sanatları Tabir ve İstılahları*, İstanbul: Damla Yayınları.

olup altın cetvel ve beyaz kuzu ile nihaylendirilmiştir. Tezyînat alanının etrafı yeşil renktedir (Görsel 2).

Görsel 3. Murakka'ın II. kıt'ası (Süleymaniye Kütüphanesi)

II. Kıt'a: Sülüs-nesih kıt'a altın cetveli olup ahârlı kâğıt üzerine bir satır sülüs, dört satır nesih yazı ile yazılmıştır. Sülüs yazının etrafında bulunan boşlukta beyne's sûtûr yapılmıştır. Altın dendanlar ile yazı ve bezeme alanı birbirinden ayrılır. Rûmî, hatâyî grubu motifler ve yaprak motifleri ile helezonlar oluşturacak şekilde serbest formda tasarım bulunmaktadır. Birinci kıt'ada bulunan tezyînata benzemekle beraber yazının aldığı şekle göre tasarımda farklılıklar bulunmaktadır. Kullanılan renkler, teknikler ve motifler bakımından klâsik dönem tezhip özelliklerini taşıyan tezyînat, işçilik bakımında iyi durumdadır. Nesih yazı satırlarında dört adet durak bulunmaktadır. İlk durak gonca motifi ve yapraklarla tasarlanmıştır. Motiflerde beyaz ve mavi renk, yapraklar ise sülyen ve altın ile tezyîn edilmiştir. Diğerleri pençhane durak olup üç farklı penç motifi bulunmaktadır. İkisinde rûmi motifi kullanılırken diğeri gonca motifleri ile tasarlanmıştır. Üçünde de başlangıç olarak beyaz renkte penç motifi kullanılmıştır. Penç motiflerinin zemininde iğne perdahı uygulanmıştır. Nesih yazının iki yanına koltuk tezhibi yapılmak üzere sınırlar belirlenmiş fakat birinci kıtada olduğu gibi tezyînat yapılmamıştır. Kıt'anın tamamını çevreleyen cetvelin bordürü birinci kıt'a ile aynı renkte tezyîn edilmiştir (Görsel 3).

Görsel 4. Murakka'ın III. kıt'ası (Süleymaniye Kütüphanesi)

III. Kıt'a: Sülüs-nesih kıt'a ahârlı kâğıt üzerine bir satır sülüs, dört satır nesih yazı ile yazılmıştır. Sülüs yazının etrafında bulunan boşlukta beyne's sûtûr yapılmıştır. Altın dendanlar ile yazı ve bezeme alanı birbirinden ayrılır. Sülüs ve nesih yazı arasına altın cetvel çekilmiş, nesih yazının iki yanına koltuk tezhibi yapılmadan boş bırakılmıştır. Sülüs yazının etrafına yazının şekline göre boş kalan alanlara rûmî, hatâyî grubu motifler ve yaprak motifleri ile serbest desen bulunmaktadır. Altın ipliğe dayalı rumi kapalı formlar ile pafta ayrımı yapılmıştır. Rumi motifler altın olup sülyen ile gölgelidir. Hatayi grubu motifler beyaz, mavi ve pembe renkte kademeli olarak boyanmıştır. Yapraklar ise sülyen ve altın ile tezyîn edilmiştir. Nesih satırlarında dört adet durak vardır. Üçü pençane durak olup diğeri ise gonca ve yapraklar ile tasarlanmıştır. Duraklarda kullanılan renkler bütünlük arz eder. Nesih hattının altında kalan boşluğa beyne's sûtûr yapılmıştır. Kullanılan motif ve renkler bakımından üst kısımda bulunan tezyînat ile aynı özelliklere sahiptir. Kıt'anın tamamını çevreleyen cetvelin bordürü yeşil renkte olup altın cetvel ve beyaz kuzu ile sonlandırılmıştır (Görsel 4).

Görsel 5. Murakka'ın IV. kıt'ası (Süleymaniye Kütüphanesi)

IV. Kıt'a: Kıt'a bir satır sülüs, dört satır nesih yazıyla yazılmıştır. Etrafı altın cetvelli olup sülüs ve nesih yazı sülyen renkteki cetvelle birbirinden ayrılmıştır. Diğer kıt'alarda olduğu gibi koltuk tezhibi alanı boş bırakılmıştır. Sülüs yazının şekline göre serbest formda tasarımı yapılmıştır. Altın ipliğe dayalı rumi kapalı formlar ile pafta ayrımı yapılmıştır. Rumiler altın olup sülyen ile kademe atılmıştır. Hatayi grubu motiflerde mavi, beyaz ve pembe renkler, yapraklarda ise sülyen ve altın kullanılmıştır. Altın yapraklar iğne perdahlıdır. Rûmî tepelik motifi altın, iç zemini lacivert renktedir. Nesih yazının altında kalan boşluk ve yazı alanı altın dendanlarla birbirinden ayrılmış, üst kısımda bulunan tezyînata uygun motifler ve benzer işçilik kullanılarak tezyîn edilmiştir. Duraklarda diğer kıtalarda kullanılan tasarım ve renkler kullanılmıştır. Kıt'anın tamamını çevreleyen bordür yeşil renkte olup kıt'âda hattat imzası bulunmaktadır (Görsel 5).

Görsel 6. Murakka'ın V. kıt'ası (Süleymaniye Kütüphanesi)

V. Kıt'a: Âhârlı kâğıt üzerine bir satır sülüs, iki düz satır nesih ve sekiz mâil satır nesih yazıyla yazılmıştır. Sülüs yazının etrafında bulunan boşlukta beyne's sûtûr yapılmıştır. Altın dendanlar yazı ile bezeme alanını birbirinden ayırır. Sülüs yazının sol tarafında kalan tasarım ½ oranında simetrik tasarlanmış gibi görünse de, serbest formda tasarlanmış, alt kısımdaki dendan yazının üzerinden geçecek şekilde tezyîn edilmiştir. Yazının dendan içinde kalan zemini boyanmamış kâğıt renginde bırakılmıştır. Tasarımın devamı yazının şekline göre serbest formda, hatâyî grubu motifler ve rûmî motifi kullanılarak tezyîn edilmiştir. Motifler altın, siyah, sülyen, pembe, beyaz ve mavi renktedir. Pafta ayrımları rûmî motifleri ile yapılmış, altın ve lacivert zeminde kullanılan renklerdir. Tezhip dışında yazı alanında kalan boşluklara penç, gonca ve yaprak motifi kullanılarak serbest formda tasarlanmış, motifler altın ile tezyîn edilmiştir. Düz satır nesih yazının arasına yapılan duraklarda ve boşluklara penç, gonca ve yaprak motifi kullanılarak tasarlanmış, motifler altın ile tezyîn edilmiştir. Mâil satırlar arası pençhane duraklıdır, diğer kıt'alarda bulunan duraklar gibi tasarlanıp renklendirilmiştir. Altın zeminli yapraklar üzerine iğne perdahı yapılmıştır. Motifler üzerine kademe renk atılarak tezyînata canlılık kazandırılmıştır. Kıt'anın tamamını çevreleyen cetvelin bordür kısmı yavruağzı renkle boyanmış, altın cedvel ve beyaz kuzu ile nihayetlendirilmiştir. Murakka' yeşil renktedir (Görsel 6).

Görsel 7. Murakka'nın VI. kıt'ası (Süleymaniye Kütüphanesi)

VI. Kıt'a: Kıt'a bir satır sülüs, dört satır nesih yazıdan mürekkeptir. Etrafı altın cetvelli olup sülüs ve nesih yazı altın ve lacivert renkte cetvelle birbirinden ayrılmıştır. Sülüs yazı ve bezeme alanı altın dendanlarla birbirinden ayrılır. Tasarım, yazının tertibine göre serbest forma tasarlanmıştır. Kullanılan motifler, renkler ve teknikler bakımından beşinci kıt'â ile benzer özellikler taşımaktadır. Tezyînat yazının şekline göre değişiklik gösterir. Yine bu kıt'ada da hattat imzası bulunmaktadır (Görsel 7).

Görsel 8. Murakka'nın VII. kıt'ası (Süleymaniye Kütüphanesi)

VII. Kıt'a: Kıt'a bir satır sülüs, dört satır nesih yazı ile yazılmıştır. Sülüs yazının tertibine göre kalan boşluklara beyne's sûtür yapılmış, tasarımda penç, gonca ve yaprak motifleri kullanılmıştır. Motifler altın ile tezyîn edilmiş, yapraklarda iğne perdahı uygulanmıştır. Motifler üzerine beyaz ve bordo renkte kademe renk atılarak tezyînata canlılık kazandırılmıştır. Motiflerin tamamına is mürekkebi ile tahrir çekilmiştir (Görsel 8).

Görsel 9. Murakka'ın VIII. kıt'ası (Süleymaniye Kütüphanesi)

VIII. Kıt'a: Kıt'a bir satır sülüs, dört satır nesih yazı ile yazılmıştır. Sülüs yazının tertibine göre kalan boşluklara beyne's sûtür yapılmış ancak dandanlarla sınırlanmamıştır. Tasarımda penç, gonca ve yaprak motifleri kullanılmıştır. Motifler sülyen, pembe, beyaz ve mavi renkler ile boyanmış, dallar ve yapraklar altınla sıvalıdır. Yapraklarda iğne perdahı uygulanmıştır. Motiflere kademe renk atılarak tezyînata canlılık kazandırılmıştır. Motiflerin tamamına is mürekkebi ile tahrir çekilmiştir. Sol koltukta hattat imzasının satırdan taşan kısmı vardır ve bu kısım altın dandanlarla çevrilidir. Bu kıt'anın son satırında hattat imzası ve dua cümlesi yer almaktadır. Yine bu kıt'ada murakka'ın yazılış tarihi olan 1143 (1730) tarihi bulunmaktadır (Görsel 9).

4. Sonuç

Murakka'lar, Kur'ân-ı Kerîmlerden sonra hat sanatının en çok uygulandığı alanlar biridir. Murakka'larda hat, tezhip, ebru ve cilt gibi sanatları bir arada görmek mümkündür. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesinin Hamidiye bölümünde yer alan 29 envanter numarasıyla kayıtlı

İbrahim Bîzebân ketebeli murakka' da zikri geçen sanatları bünyesinde barındırmakta olup, bakanlara göz ve gönül sürûru sunmaktadır.

Ketebesinde imzası bulunan İbrahim Bîzebân (ö.1741) XVIII. yüzyılın önemli hattatlarından. İbrahim Bîzebân, Hafız Osman Ekolünün hüküm sürdüğü devirde yaşamış olmasına rağmen, izinden yürüdüğü Şeyh Hamdullah Ekolünün prensiplerine sıkı sıkıya bağlı kalarak güzel eserler meydana getirmiştir. Özellikle nesih yazıda kuvvetli bir ele sahip olan hattatın yazısı gayet zarif ve işlektir.

Murakka' sekiz kıt'adan oluşmaktadır. Kıt'ada yapılan koltuk tezhiplerinde cetveller çekilerek tezyînat sınırları belirlenmiş fakat bezeme yapılmamıştır. Sülüs yazının tertibine göre serbest formda yapılan tasarımda kullanılan motifler, renkler ve tekniklerde klâsik dönem etkileri görülmektedir. Murakka' 1730-31 tarihli olmasına rağmen, yani batılılaşma dönemi ve hatta Türk rokoku tezyînata girmiş olsa bile klâsik dönem etkilerinin bu dönemde de devam ettiğini söyleyebiliriz. Murakka'da bulunan bir, iki, beş ve altıncı kıt'anın bordürleri yavruağzı, üç, dört, yedi ve sekizinci kıt'anın bordürleri küf yeşili renktedir. Duraklar genellikle pençhane duraklıdır. Kullanılan motifler, tasarım ve renkler bakımından diğer kıt'alarda bulunan duraklar ile uyumlu olarak tezyîn edilmiştir. Altıncı ve yedinci kıt'aların tezyînatında sadece motifler boyanmış zemin boş bırakılmıştır. Albümün tamamında yazının yapılandırıldığı kâğıt yeşil ve çay olmak üzere iki farklı renk kullanılmıştır. Kıt'aların tezyînatı aynı müzehhibin elinden çıkmışçasına benzerlikler gösterir fakat Murakka'da müzehhib imzası bulunmamaktadır.

Murakka' tezyînatında klâsik dönem etkileri görülmele birlikte tüm kıt'aların tezhibi birbiriyle uyumludur. Motiflerde kullanılan renkler, estetik, işçilik, teknikler ve tasarım bakımından klâsik dönem tezhip özelliklerini yansıtmaktadır.

Kaynakça

- Acar, Ş. (1998). "Kıt'a ve Murakkalar", *Antik Dekor*, İstanbul: Antik A.Ş., Sayı 49, s.1072.
- Aritan, A. S. (1993). "Ciltçilik", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, Cilt 7, s.551-557.
- Ayverdi, İ. (2008). "Beyne's sütün", *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, Cilt 1, s.358.
- Biol, İ. A. (2002). "Koltuk Tezhibi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, Cilt 26, s.151-153.

- Devellioğlu, F. (1993). *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, 2.Basım, Ankara: Aydın Kitapevi Yayınları.
- Derman, M. U. (1995). "Kıt'alar", *Sabancı Koleksiyonu*, İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat Kitapları, s.43-45.
- Derman, M. U. (1995). "Hat Sanatında Osmanlılar", *Sabancı Koleksiyonu*, İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat Kitapları, s.506.
- Derman, M. U. (2006). "Murakka", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, Cilt 31, s.204-205.
- Derman, M. U. (2017). *Türk Hat San'atından Seçmeler*, 1.Basım, İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi.
- Erce, S. (2012). *Süleymaniye Kütüphanesinde Bulunan Murakka'lar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Ana Bilim Dalı.
- Mustakimzâde Süleyman Sadettin Efendi, (1928). *Tuhfe-i Hattâtin*, İstanbul: Devlet Matbaası.
- Muhittin, S. (2019). *Hat Sanatı Tarihi I*, 1.Basım, İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Muhittin, S. (2000). "İbrahim Bîzebân", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, Cilt 21, s.303-304.
- Yılmaz, A. (2004). *Türk Kitap Sanatları Tabir ve İstılahları*, 1.Basım, İstanbul: Damla Yayınevi.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, "Murakka'ın cildi ve Sultan I. Abdülhamid Han Mührü", env. nr 29.
- Görsel 2: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, "Murakka'ın I. kıt'ası", env. nr 29.
- Görsel 3: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, "Murakka'ın II. kıt'ası", env. nr 29.
- Görsel 4: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, "Murakka'ın III. kıt'ası", env. nr 29.
- Görsel 5: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, "Murakka'ın IV. kıt'ası", env. nr 29.
- Görsel 6: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, "Murakka'ın V. kıt'ası", env. nr 29.
- Görsel 7: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, "Murakka'ın VI. kıt'ası", env. nr 29.
- Görsel 8: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, "Murakka'ın VII. kıt'ası", env. nr 29.
- Görsel 9: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, "Murakka'ın VIII. kıt'ası", env. nr 29.